

2009-11-16

Plats	Rådrummet
Närvarande	Gunnar Akner, Universitetssjukhuset, Örebro Inger Andersson, Livsmedelsverket, Uppsala Wulf Becker, Livsmedelsverket, Uppsala Christian Berne, Akademiska sjukhuset, Uppsala Inger Björk, Lunds Universitet, Lund Anna Carlbom Härd, Livsmedelsverket, Uppsala (§ 7 e) Tommy Cederholm, Uppsala Universitet, Uppsala Lena Hulthén, Akademin vid Göteborgs Universitet, Göteborg Gunnar Johansson, Statens folkhälsoinstitut, Östersund Anita Laser Reuterswärd, Livsmedelsverket, Uppsala (§ 7b) Irene Mattisson, Livsmedelsverket, Uppsala Torsten Mossberg, Socialstyrelsen, Stockholm Monika Pearson, Livsmedelsverket, Uppsala (sekr) Elisabeth Rothenberg, Sahlgrenska universitetssjukhuset, Göteborg Annica Sohlström, Livsmedelsverket, Uppsala
Förhindrade	Mai-Lis Hellénus, Karolinska Institutet, Stockholm Lauren Lissner, Akademin vid Göteborgs Universitet, Göteborg Stephan Rössner, Karolinska Universitetssjukhuset, Huddinge, Stockholm Alicia Wolk, Karolinska institutet, Stockholm

§1 Sammanträdet öppnas

Ordföranden hälsade alla välkomna. Inger Andersson meddelade kort följande punkter

- a) Formas Generaldirektör Rolf Annerberg bjuds in till nästa möte med expertgruppen. Expertgruppen önskar diskutera stöd för nutritionsforskning i landet. Även kontakt med företrädare för Vetenskapsrådet och för Vinnova föreslogs.
- b) Livsmedelsverket har uppvaktats gemensamt av Skånemejeriers forskningschef Lena Nyberg och Ralf Sundberg, transplantationskirurg, Praktikertjänst, Malmö i ett möte. Livsmedelsverkets kostråd diskuterades.
- c) Torsten Mossberg och Irene Mattisson redogjorde för innehållet i mötet "Folkhälsa och kostråden" i Eskilstuna den 9 november.
- d) Inger Andersson redogjorde för tre mätningar som gjorts och berörde Livsmedelsverkets förtroende. Den första gjordes av Brand Academy där 6000 personer intervjuades om konsumentperspektivet hos 15 myndigheter. Där Livsmedelsverket placerades på fjärde plats. Den andra mätningen genomfördes av ISS Vissing som årligen kartlägger hur offentliga tjänster tillhandahålls. Ett indextal beräknas, och resultaten visade att Livsmedelsverket var

2009-11-16

den organisation som rört sig mest i positiv riktning från 2006 till 2009. Sammantaget kom Livsmedelsverket på fjärde plats. Den tredje mätningen utförs årligen under en vecka i november av Sifo på uppdrag av Livsmedelsverket. Den visade att 78 procent av konsumenterna har stort eller ganska stort förtroende för Livsmedelsverkets råd och rekommendationer. Det är en ökning med fem procentenheter jämfört med samma undersökning förra året. Årets undersökning visar också att 89 procent tycker att maten i Sverige är säker.

§ 2 Godkännande av dagordning

Dagordningen godkändes.

§ 3 Föregående protokoll nr 43

- a) §5, Livsmedelsverket har justerat texterna om vitamin K-intaget och hur det kan störa läkemedelsanvändning.

Protokoll 43 från 30 september 2009 lades till handlingarna.

§ 4 Revideringen av de Nordiska näringsrekommendationerna

Wulf Becker redogjorde för hur arbetet med de Nordiska näringsrekommendationerna framskred. Formellt har det startat som ett projekt för att se över de nordiska näringsrekommendationerna. Projektet är kopplat till ÄK-FJLS. Den består av en arbetsgrupp med 2 personer per land. En styrgrupp består av representanter från olika myndigheter. Experter och referenter anlitas. En extern referensgrupp anlitas i slutskedet.

Under 2010 fokuseras arbetet på bl.a. energibalans, typ av fett och kolhydrat, kostmönster, vitamin D, folat, jod, järn och kalcium. En manual har tagits fram som bygger på SBU:s handbok med kvalitets- och evidensgradering. Tillämpning av GRADE systemet gör det möjligt att inkludera observationsstudier i bedömningen. Detta bedömningssystem kommer framöver även att införas i Livsmedelsverkets ordinarie arbete för att kunna kvalitetsgradera studier. Kriterier för nominering av experter och kapitelgranskare har tagits fram.

Dessutom diskuterades hur disconsensus tas in på ett relevant sätt samt hur begreppet äldre ska hanteras i NNR.

§ 5. Berikning av mjölk med vitamin A

Mejeribranschen har frågat Livsmedelsverket om verket fortfarande rekommenderar berikning av mjölk med vitamin A. Magra mjölksorter har berikats sedan 60-talet med syftet att ersätta det vitamin A som följer med fettet. Ursprungligen tillsattes 45 µg vitamin A (retinol) per 100 g, vilket motsvarade halten i leverantörsmjölken under sommaren. Halten sänktes sedan till 25 µg per 100 g, vilket motsvarar årsmedelvärdet av retinol i

2009-11-16

standardmjölk. Berikningen är frivillig och lättmjölk, andra magra mjölksorter, lättfil och lättoghurt berikas. Livsmedelsverket har gjort nya beräkningar av betydelsen av berikningen för retinol- och vitamin A-intaget.

Vuxnas främsta källor till retinol är inälvsmat, matfetter och mjölk, medan barns främsta källa är intaget av mjölkprodukter (20-30%).

Det genomsnittliga intaget av vitamin A hos vuxna och hos barn i tre studerade åldersgrupper ligger över rekommendationen. Dock ligger barn i årskurs 5 endast strax över rekommendationen.

Enligt nya beräkningar bidrar berikade mjölksorter med i genomsnitt 5-6 procent av retinol- och vitamin A-intaget för vuxna. Berikade mjölksorter har större betydelse för vitamin A-intaget bland skolbarn (9-10%).

Utan berikning beräknas andelen vuxna med vitamin A-intag under genomsnittsbehovet öka med 2-9 %-enheter beroende på kön och åldersgrupp och om hänsyn tas till underrapportering. Andelen med ett vitamin A-intag under lägsta intag ökar med 1-3 %-enheter beroende på kön och åldersgrupp. Andelen med retinolintag över högsta intag (3000 µg/d) påverkas inte av ett borttagande av berikningen. Andelen postmenopausala kvinnor (> 50 år) med ett intag över 1500 µg/d beräknas bli 1-2 %-enheter lägre om berikningen tas bort.

Sammanfattningsvis, nuvarande berikning bedöms ha störst betydelse för dem som har låga intag, framför allt för dem som inte äter leverprodukter. Berikningen bedöms inte innebära några hälsomässiga nackdelar. Mot bakgrund av ovanstående föreslogs att nuvarande berikning bibehålls. Expertgruppen gav stöd till förslaget.

Nya intagsdata på vuxna kommer att fås i den nya kostvaneundersökningen på vuxna, planerad till 2010/11.

§ 6. N-3 fettsyror, fiskkonsumtion och risk för diabetes mellitus

Christian Berne kommenterade artikeln "Long-chain omega-3 fatty acids, fish intake, and the risk of type 2 diabetes mellitus" av Kaushik et al (Am J Clin Nutr, 2009). En välgjord studie men med ett lågt rapporterat energiintag bland deltagarna. Energi- och näringsintag är beräknade med hjälp av frekvensformulär. Studien resulterade i en modest ökning av incidensen av typ 2 diabetes. Samtidigt från samma material, har det rapporterats att en högre fiskkonsumtion var associerad med en lägre risk för hjärt-kärlsjukdom.

Sammanfattningsvis ställer sig expertgruppen avvaktande till resultatet och inväntar fler forskningsresultat.

2009-11-16

§ 7. Rapporter och övriga frågor

a) Referat av KVA-dagen den 3 november

Tommy Cederholm refererade från symposiet *Dietary fatty acids and health* som hölls på Vetenskapsakademien. Flera internationella experter deltog. Syftet med mötet var att sammanfatta och diskutera forskningsläget om fettsyror och hälsa, bl.a. med utgångspunkt från att näringsrekommendationerna ska revideras till 2012. Frågor som berördes var konsumtion, inlagring, genexpression, kvoten n-6/n-3, inflammation, leversteatos, kolesterol, hjärtkärlsjukdom, insulin-resistens och n-3 fettsyror i samband med humör och beteende.

Några av synpunkterna kan sammanfattas med att kvoten n-6/n-3 inte tillskrivs någon stor betydelse, dvs. både n-3 och n-6 fettsyror är bra. En slutsats från World Cancer Research Funds rapport var att n-6 fettsyror inte ger ökad risk för cancer. Insulinkänsligheten ökar sannolikt om mättat fett byts mot enkelomättat fett. N-6 fettsyror är inte inflammationsdrivande, vilket sannolikt mättade fettsyror är. LDL-kolesterol är den starkaste riskfaktorn för hjärt-kärlsjuklighet. Högt intag av mättat fett höjer LDL-kolesterol. Det krävs ett mycket högt intag av glukos för att glukos ska lagras som fett via "de novo lipogenes" i levern. N-3 fett har möjligen effekt hos individer med diagnosticerad depression.

För övrigt står sig rekommendationerna för fettintaget från föregående NNR.

b) Fullkornsrådet har varit ute på öppen konsultation

Fullkornsrådet har varit ute på en öppen konsultation. Tretton synpunkter har kommit in, varav 6 från privatpersoner. Det föreslogs att Livsmedelsverket ska beakta tolkningen i relation till barn och till glutenintoleranta. Livsmedel med fullkorn föreslogs nämnas i bokstavsordning.

c) Miljösmarta matvalen sänds till Kommerskollegium

De Miljösmarta matvalen har skrivits om efter kommentarer från Kommissionen och Rumänien i samband med notifieringen den 26 maj 2009. De kommer att sändas in till Kommerskollegium i mitten av november. Livsmedelsverket har informerat Kommerskollegium och Jordbruksdepartementet under arbetets gång.

d) Nyckelhålet 20 år firades med symposium

Nyckelhålet 20 år firades på Läkarsällskapet den 2 november. Ett 60-tal deltagare med bland annat representanter från handeln, konsumentorganisationer, politiker, författare och Jordbruksminister Eskil Erlandsson deltog. Generaldirektör Inger Andersson inledde symposiet med en historisk översikt. Ulf Bohman berättade om Nyckelhål på restaurang, utvecklingen av Nyckelhålet i Norge och Danmark presenterades och en avslutande debatt hölls med en panel

2009-11-16

med representanter från handeln, konsumenterna och politiken och en författare.

Debatten präglades av tillsatser. Det påpekades dock att nyckelhålmärkta produkter har ungefär samma tillsatser som andra produkter.

e) Utvärderingen av bra mat i skolan

Anna Carlbom Härd, Kommunikationsenheten, redogjorde för en utvärdering Livsmedelsverket låtit Synovate utföra om verktyget ”Bra mat i skolan”. Livsmedelsverket har fått i uppdrag av regeringen att ta reda på hur väl verkets råd om skolmaten har nått ut till målgrupperna och hur de tillämpas. De tre målgrupper som valdes ut för undersökningen är kostchefer, inköpsansvariga och skolledare. Fem kostchefer djupintervjuades, en webbenkät gick ut till samtliga 182 kostchefer (svarsfrekvens 63%), telefonundersökning bland skolledare (svarsfrekvens 66%) och 18 djupintervjuer med inköpsansvariga om upphandlingsprocessen för livsmedel till skolmaten.

I webbenkäten fann man att 97% tyckte att Bra mat i skolan var mycket bra eller ganska bra. Utvärderingen visade att kostcheferna har mycket god kännedom om råden och tycker att de är bra och användbara. Råden anses ha ökat skollunchernas, mellanmålets och i många fall även frukostarnas kvalitet och ökat förståelsen för skolmatens betydelse bland skolmåltidspersonalen. Däremot har råden inte haft lika stort inflytande på annan skolpersonal, föräldrar och beslutsfattare. Kostcheferna önskar större stöd från Livsmedelsverket i diskussioner om skolmaten med politiker, föräldrar, elever och övrig skolpersonal.

Resultaten i studien ger vägledning till Livsmedelsverket om hur verket ska gå vidare kring råden.

Expertgruppen ansåg att kostchefer är en viktig och utsatt grupp mellan rektorer och föräldrar som behöver vårt stöd. Kostcheferna behöver dessutom i högre grad informera föräldrarna om förändringar. Livsmedelsverkets kommunikation med SKL och samarbetet med Kost & Näring är viktig och kan öka.

En rapport av utvärderingen lämnas till regeringen 15 december.

§ 8. Ny mandatperiod 2010-2011

Inger Andersson informerade att en ny mandatperiod börjar år 2010. Ledamöterna kommer att kontaktas.

§ 9. Laget runt

Punkten ställdes in.

2009-11-16

§ 10. vårens möten

Ledamöterna kommer att kontaktas om datum för vårens möten.

Vid protokollet

Justeras

Monika Pearson,
sekreterare

Inger Andersson,
ordförande